

Tips bij het in gesprek gaan met een burger met een licht verstandelijke beperking

S.N. Kuik (2014, ongepubliceerd)

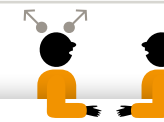
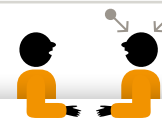
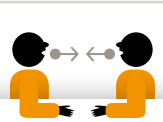
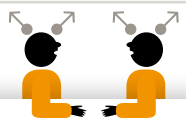
Inleiding

Het in Gesprek gaan met iemand met een LVB vergt nogal wat van Gespreksvoerders. Het is daarom belangrijk om een aantal algemene kenmerken in het achterhoofd te houden en in beknopte vorm wat handvat te krijgen. Opgemerkt dient echter te worden dat je als Gespreksvoerder vooral in Gesprek gaat met een volwaardig iemand, een persoon met ervaringen, gevoelens en een persoonlijkheid; je gaat in gesprek met iemand die net als ieder ander veiligheid en vertrouwen nodig heeft om tot een mooi gesprek te komen. Niemand *is* zijn of haar beperking. Degene die met wie je in Gesprek gaat is iemand *met* een licht verstandelijke beperking. Dat is de gedachte waarmee je als Gespreksvoerder het Gesprek in gaat.

Kenmerken van mensen met een LVB

Moonen en Verhagen (2006) zetten mooi in schema hoe het komt dat mensen met een LVB chronische ondersteuning nodig hebben. Een licht verstandelijke beperking alleen is geen reden tot grote zorg. Vaak echter gaat de licht verstandelijke beperking gepaard met bijkomende problematiek:

tips

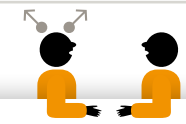
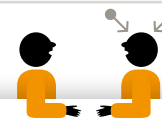
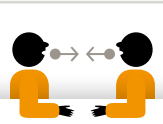
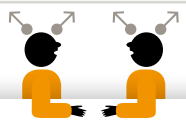
Kenmerken van (jeugdige) mensen met een LVB

LVB specifieke kenmerken	Bijkomende problematiek	Komen tot uiting in
Intelligentie IQ 50-85 Beperkt sociaal aanpassingsvermogen	Leerproblemen	(Ernstige) gedragsproblemen
	Psychiatrische Stoornis	
	Medisch-Organische problemen	
	Problemen in gezin en sociale context	
en leiden tot: CHRONICITEIT/LANGDURIGE BEHOEFTE AAN ONDERSTEUNING		

(Bron: Moonen & Versteegen, 2006)

Bovenstaande tabel maakt in één oogopslag duidelijk dat mensen met een LVB het zonder ondersteuning in hun leven niet redden.

tips

Hieronder worden kort bijkomende specifieke kenmerken genoemd. De informatie komt uit *Richtlijn Effectieve Interventies LVB* (De Wit, Moonen & Douma, 2012):

1. Trage informatieverwerking (begrip en geheugen).
2. Problemen met regulerende functies (aandacht, inhibitie en planning).
3. Traag probleemoplossend vermogen (metacognitie en perspectief nemen).
4. Moeite met generalisatie van kennis.
5. Onderschatting en overschatting.
6. Sociaal emotionele intelligentie loopt niet synchroon met IQ of Kalenderleeftijd.

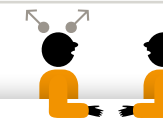
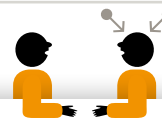
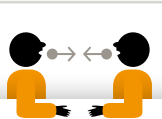
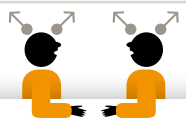
Bovenstaande kenmerken betekenen nogal wat voor hoe u als Gespreksvoerder in gesprek treedt en in gesprek blijft met iemand met een LVB.

Ad 1) Een trage informatieverwerking betekent dat u het tempo van uw gesprek moet aanpassen aan dat van de LVB'er.

Ad 2) Als de burger met LVB moeite heeft met concentratie, zult u als Gespreksvoerder in het Gesprek met de aandachtboog moeten meebewegen. Als de burger met LVB niet goed is in plannen, zult u als Gespreksvoerder hiervoor ondersteunende interventies moeten inzetten. Als de burger met LVB onconventioneel sociaal gedrag laat zien, zult u hier als Gespreksvoerder een antwoord op moeten hebben.

Ad 3) De meeste LVB'ers kunnen erg goed oplossingen bedenken, maar in sociale situaties zijn zij te traag om tot een niet-agressieve/positieve oplossing te komen. Als Gespreksvoerder moet u er dus rekening mee houden dat u heel goed samen met de LVB'er oplossingen kunt bedenken, maar dat dit niet wil zeggen dat de LVB'er deze oplossingen ook daadwerkelijk in praktijk kan brengen zonder ondersteuning.

tips

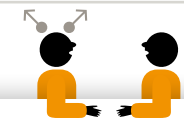
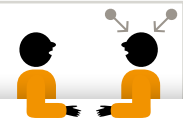
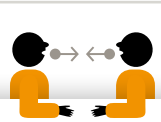
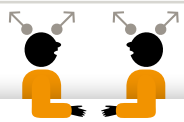
Ad 4) Met betrekking tot de generalisatie van kennis, moet u zich als Gespreksvoerder realiseren dat een LVB'er heel goed in staat kan zijn in de ene situatie een goede werknemer te zijn, zijn taken uit te voeren, maar dat dit niet betekent dat hij/zij dit in een andere situatie ook goed kan. In elke situatie moet de LVB'er opnieuw beginnen, al neemt hij/zij ervaringen en gevoelens wel mee. Er is dus ondersteuning nodig bij het generaliseren van kennis.

Ad 5) LVB'ers worden vaak overschat omdat zij bepaalde taken/handelingen goed kunnen uitvoeren. Daardoor lijken zij in staat zelfstandig te zijn en zonder ondersteuning te kunnen. Omdat ze zo graag 'erbij willen horen' en 'normaal willen zijn' overschatten zij zichzelf ook vaak. Het is de kunst in het Gesprek om erachter te komen of er sprake is van overschatting. Andersom gebeurt ook: LVB'ers worden onderschat. LVB'ers hebben de tijd en juiste ondersteuning nodig om zichzelf te ontwikkelen en in kleine stappen zelfredzamer te worden. Het is dus zaak om de wens van de LVB'er te belonen met enthousiasme en door te vragen op waar de wens vandaan komt, en samen met de LVB'er een stappenplan (met juiste ondersteuning) te bedenken om de wens in haalbare doelen op te knippen.

Ad 6) Vaak zijn LVB'ers op sociaal emotioneel gebied (veel) jonger dan hun kalenderleeftijd. Door alle negatieve ervaringen die zij in hun leven hebben opgedaan, hebben zij een heel laag zelfbeeld. Het niet mee kunnen komen met de omgeving heeft vanaf jonge leeftijd hun zelfbeeld gevuld: 'Ik kan niet', 'Ik ben niet goed (genoeg)', 'Ik hoor er niet bij'. Vaak komen LVB'ers uit moeilijke gezinnen, waardoor zij ook in de hechting gestoord zijn geraakt. Ook hebben zij op sociaal vlak weinig mogelijkheden gekregen om positieve ervaringen op te doen. Dit alles maakt het belangrijk als Gespreksvoerder om de LVB'er tegemoet te treden met een open, aandachtige, accepterende en ook oprecht geïnteresseerde houding.

Deze punten op een rijtje gezet hebbend komen De Wit, Moonen & Douma (2012) tot de volgende richtlijnen. Deze richtlijnen heb ik her en der ingekort en aangepast omdat De Wit, Moonen & Douma hun richtlijn toespitsen op de jeugdige LVB'er. Twee van hun tabellen zijn hieronder in aangepaste vorm overgenomen:

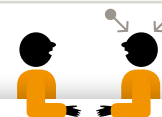
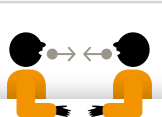
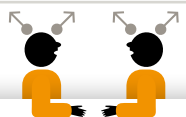
tips

TABEL 1: Afstemmen communicatie

Wat	Waarom	Hoe
Vereenvoudig het taalgebruik	<ul style="list-style-type: none"> ■ Beperkte woordenschat. ■ Moeite met figuurlijk taalgebruik. ■ Moeite met (verbale) informatieverwerking. ■ Beperkt werkgeheugen. ■ Risico op overvragen.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Hanteer korte eenvoudige zinnen, zonder kinderachtig te worden! ■ Geen impliciete boodschappen of figuurlijk taalgebruik. ■ Gebruik gangbare en concrete woorden, vermijd overkoepelende termen (dus: trein/bus i.p.v. openbaar vervoer). Niet kinderachtig worden! ■ Houd vast aan eerder gekozen woorden (niet variëren). ■ Gebruik dezelfde woorden als de LVB'er (maar geen straattaal!) ■ Praat rustig. ■ Stel één vraag tegelijk. ■ Zorg dat je non-verbale gedrag overeenkomt met de verbale informatie/strekking.
Ga na of je elkaar begrijpt.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Moeite met (verbale) informatieverwerking en productie.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Vraag LVB'er met regelmaat of hij/zij in eigen woorden kan vertellen wat er besproken is ■ Vraag na (en door) of je de LVB'er goed begrepen hebt.
Gebruik visuele ondersteuning.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Moeite met (verbale) informatieverwerking.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Geef afspraken met/wensen van LVB'er weer in tekening of schets. ■ Laat de LVB'er eventueel zelf zijn verhaal verduidelijken met een tekening. ■ Gebruik eventueel bijvoorbeeld foto's of pictogrammen in de communicatie (als de LVB'er hieraan gewend is).

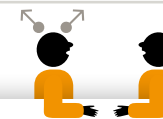
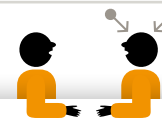
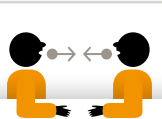
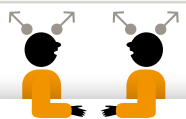
tips

TABEL 2: Voorconstrueren en vereenvoudigen

Wat	Waarom	Hoe
Geef meer externe sturing	<ul style="list-style-type: none"> ■ Beperkte zelfregulerende vaardigheden (o.a. plannen en reflecteren). ■ Moeite met het scheiden van hoofd- en bijzaken. ■ Moeite met het ordenen, rangschikken en differentiëren van informatie. ■ Externe focus of control.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Help LVB'er gedachten te structureren door het stellen van gerichte vragen: 'Wanneer was de laatste keer dat...?, Wie was er toen bij...? Etc. ■ Geef keuzemogelijkheden. Ook kan bijvoorbeeld het zien van plaatjes van verschillende activiteiten een gesprek over vrije tijd handvatten geven. ■ Maak gebruik van geheugensteunen in de vorm van een stappenplan.
Hanteer meer structuur	<ul style="list-style-type: none"> ■ Moeite met het ordenen, rangschikken en differentiëren van informatie. ■ Langzamere verwerking van informatie. ■ Moeite met langdurige concentratie (aandacht). ■ Moeite met het overzien van sociale interacties.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Geef de opbouw en de duur van het Gesprek weer en teken dit in schemavorm (of laat tekening zien en laat die liggen, zodat deze zichtbaar blijft en u er steeds naar kunt wijzen). ■ Bouw elk Gesprek op dezelfde manier op (het schema, samenvatting vorige keer, doel gesprek, afsluiting). ■ Geef tijd om te schakelen tussen verschillende vragen (die verschillend gebied betreffen bijvoorbeeld) of fases in het Gesprek. ■ Neem extra tijd en aandacht voor het beginnen, het tussen door (laten samenvatten) en het afsluiten van het Gesprek.

tips

Wat	Waarom	Hoe
Vereenvoudig, doseer en orden informatie	<ul style="list-style-type: none"> ■ Beperkt werkgeheugen. ■ Moeite met langdurige concentratie (aandacht). ■ Moeite met (verbale) informatieverwerking.	<ul style="list-style-type: none"> ■ Begin bij vragen met de kern weergeven (leg uit waarover je een vraag gaat stellen) ■ Herhaal informatie uit voorgaande gesprekken en tijdens het Gesprek (de informatie uit huidige Gesprek). ■ Laat voorbeelden aansluiten bij belevingswereld. ■ Gebruik eventueel visuele ondersteuning (tekeningen, schema's, pictogrammen).
Reserveer meer tijd	<ul style="list-style-type: none"> ■ Langzame verwerking van informatie. ■ Moeite met het houden van overzicht. ■ Moeite met langdurige concentratie (aandacht).	<ul style="list-style-type: none"> ■ Plan meer gesprekken dan bij burgers zonder LVB. ■ Minder informatie/vragen in één Gesprek. ■ Verkort duur van ieder Gesprek.

Bronnen

- Moonen, X. & D. Verstegen (2006), LVG-jeugd met ernstige gedragsproblematiek in de verbinding van praktijk en wetgeving. *Onderzoek en Praktijk*, 4 (1), blz. 23-28.
- De Wit, M., X. Moonen & J. Douma (2012), *Richtlijn Effectieve Interventies LVB. Aanbevelingen voor het ontwikkelen, aanpassen en uitvoeren van gedragsveranderende interventies voor jeugdigen met een licht verstandelijke beperking*. Utrecht: Landelijk Kenniscentrum LVG.

tips